

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 13 kwietnia 2017 r.

Adam Bodnar

XI.543.19.2017.AM/MS

Pan
płk SG Marek Łapiński
Komendant Główny
Straży Granicznej
al. Niepodległości 100
02-514 Warszawa

Jak wynika z doniesień medialnych¹ i informacji publikowanych przez organizacje pozarządowe działające na rzecz praw osób LGBT (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych), od kilkunastu dni w Czeczenii trwają zatrzymania homoseksualnych mężczyzn. Według tych relacji, zatrzymani mężczyźni poddawani są torturom – są ofiarami brutalnych pobić, rażenia prądem, zmuszani do ujawniania danych osobowych innych homoseksualnych mężczyzn. Organizacja LGBT Russian Network udokumentowała do tej pory około 160 takich zatrzymań, potwierdziła doniesienia o trzech ofiarach śmiertelnych i raportuje o dwudziestu kolejnych. Niektórzy z zagrożonych zatrzymaniami i torturami mężczyzn są obecnie ewakuowani z Rosji. Wiele międzynarodowych organizacji działających na rzecz ochrony praw człowieka apeluje o udzielenie ochrony ofiarom tych prześladowań i przeprowadzenie rzetelnego śledztwa². Warto m.in. odnotować wystąpienie Sekretarza Generalnego Rady Europy z dnia 4 kwietnia br.³, czy oświadczenie Przedstawicielstwa UE w Rosji z dnia 6 kwietnia br.⁴.

Mając na uwadze, że od lat najliczniejszą grupą cudzoziemców wnioskujących o ochronę międzynarodową w Polsce pozostają obywatele Federacji Rosyjskiej deklarujący narodowość czeczeńską, wydaje się, że niektóre z ofiar trwających obecnie prześladowań mogą ubiegać się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce. Jak wynika z informacji przedłożonej Rzecznikowi przez Urząd do spraw Cudzoziemców, liczba

¹ Artykuł w Novaya Gazeta: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2017/04/01/71983-ubiystvo-chesti>.

² Informacja ze strony organizacji Ilga Europe: <http://www.ilga-europe.org/resources/news/latest-news/latest-update-chechnya>.

³ Zob.:

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680706eb1>.

⁴ Zob.: https://eeas.europa.eu/delegations/russia/24323/statement-spokesperson-human-rights-abuses-gay-men-chechnya_en.

wniosków o ochronę międzynarodową motywowanych obawą cudzoziemca przed prześladowaniem w państwie pochodzenia z powodu orientacji seksualnej była dotąd niewielka, choć pojedyncze wnioski składane były do tej pory m.in. właśnie przez obywateli Federacji Rosyjskiej – Czeczenii (pismo Szefa Urzędu do spraw Cudzoziemców z dnia 31 stycznia 2017 r. BSZ.073.1.2017/RW).

Status uchodźcy, zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1836), **nadaje się cudzoziemcowi, jeżeli na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu, m.in., przynależności do określonej grupy społecznej, nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Osoby homoseksualne stanowią grupę społeczną, o której mowa w art. 13 ust. 1 ustawy**, zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt d) dyrektywy Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych standardów dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub osób, które, z innych powodów, potrzebują ochrony międzynarodowej, oraz zakresu przyznanej ochrony. W rozumieniu art. 13 ust. 1 ustawy, **faktyczne pozbawienie wolności za zachowania homoseksualne jest prześladowaniem względem określonej grupy społecznej** (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawach C-199/12 do C-201/12 Minister voor Immigratie en Asiel przeciwko X, Y i Z). **Detencja wyłącznie na podstawie orientacji seksualnej stanowi naruszenie zakazu arbitralnego pozbawienia wolności i stanowi prześladowanie także w opinii Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców** (pkt 22 Przewodnika UNHCR do stosowania przepisów Konwencji genewskiej o statusie uchodźców nr 9 z dnia 23 października 2012 r.).

W związku z tym należy uznać, że homoseksualni mężczyźni ewakuowani obecnie z terytorium Czeczenii mają podstawy do ubiegania się o ochronę międzynarodową z powodu uzasadnionej obawy przed prześladowaniami w postaci tortur i pozbawienia wolności.

Zwracam się wobec powyższego do Pana Komendanta z uprzejmą prośbą o przekazanie funkcjonariuszom Straży Granicznej informacji o obecnym zagrożeniu prześladowaniami homoseksualnych mężczyzn narodowości czeczeńskiej na terenie Federacji Rosyjskiej oraz o możliwości ubiegania się o ochronę międzynarodową ze względu na prześladowania w kraju pochodzenia z powodu orientacji seksualnej. Szczególnie ważne jest, aby informacja taka dotarła do funkcjonariuszy Placówki Straży Granicznej w Terespolu. Jak Panu Komendantowi wiadomo, przez tamtejsze kolejowe przejście graniczne do Polski usiłuje wjechać duża grupa cudzoziemców pochodzących z Czeczenii. W grupie tej znajdują się osoby zamierzające ubiegać się w Polsce o ochronę międzynarodową. Zamiar taki cudzoziemcy zgłosić jednak mogą wyłącznie podczas

kilkuminutowej rozmowy z funkcjonariuszem SG prowadzącym odprawę. Dlatego też funkcjonariusze wskazanej placówki powinni być szczególnie wrażliwi na wszelkie wypowiedzi cudzoziemców, które w sposób wyraźny lub dorozumiany świadczyć mogą o obawach przed prześladowaniami w kraju pochodzenia właśnie z powodu orientacji seksualnej. **Rozmowa z mężczyznami będącymi ofiarami tego rodzaju prześladowań powinna ponadto przebiegać z poszanowaniem ich godności, w warunkach umożliwiających złożenie ewentualnego oświadczenia o orientacji homoseksualnej bez strachu, w poczuciu bezpieczeństwa i z zapewnieniem poufności** (pkt 58-60 Przewodnika UNHCR do stosowania przepisów Konwencji genewskiej o statusie uchodźców nr 9 z dnia 23 października 2012 r.). Władze powinny bowiem dokładać szczególnych starań w celu uniknięcia sytuacji, które mogą powodować powtórne przeżywanie traumy przez szczególnie wrażliwych przedstawicieli określonych grup społecznych, takich jak osoby LGBT (§ 53 wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 5 lipca 2016 r. w sprawie O.M. przeciwko Węgrom, skarga nr 9912/15). Oświadczenie o orientacji homoseksualnej i obawie przed prześladowaniami złożone w rozmowie z funkcjonariuszem SG jest o tyle kluczowe, że stanowi podstawę w procesie badania faktów i okoliczności uzasadniających ewentualne przyznanie ochrony międzynarodowej na tej podstawie (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 grudnia 2014 r. w sprawach C-148/13 do C-150/13 A, B i C przeciwko Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie).

Byłbym wielce zobowiązany, gdyby zechciał Pan Komendant powiadomić mnie o podjętych w tej sprawie działaniach.

(-) [*Adam Bodnar*]